

Zorginnovatie in Vlaamse proeftuinen:

Onderzoek naar Actief Zorgzame Buurten in Brussel en Antwerpen

Inleiding

In 2012 besliste de Vlaamse Regering, op initiatief van Minister Ingrid Lieten, bevoegd voor innovatie, om een oproep voor proeftuinen "Zorginnovatieruimte Vlaanderen" te lanceren om innovatie in de ouderenzorg te stimuleren en te faciliteren. Het platform "Actief Zorgzame Buurt (AZOB)" is één van de geselecteerde proeftuinplatformen. Eind 2013 gingen binnen het AZOB-platform drie projecten van start, verspreid over drie stedelijke buurten: Schaarbeek (Brussel), Etterbeek (Brussel) en Oud-Merksem (Antwerpen). Een eerste project "Ouderen wonen Passend (OPA)" is er op gericht het zelfstandig wonen van ouderen en personen met een zorgbehoefte zo goed mogelijk te ondersteunen. Een belangrijke voorwaarde daarbij is kwaliteitsvol wonen. Het OPA-project focust daarom ook op woningaanpassing. Een tweede project heeft als doel om "Informele Buurtzorgnetwerken te ontwikkelen", door te investeren in het creëren, faciliteren en ondersteunen van informele zorg (mantelzorg, burenhulp en vrijwilligerszorg). Een derde project is "Casemanagement/trajectbegeleiding binnen een lokaal woonzorgnetwerk". Doel is om de samenwerking en afstemming van het aanbod van zorg en welzijn op buurtniveau te versterken, en om zorgtrajectbegeleiding en zorgregie voor de individuele oudere te realiseren.

Als onderzoeksgroep *Belgian Ageing Studies* hebben we de opdracht gekregen van het AZOB-platform om de projecten wetenschappelijk te monitoren. Er werd gekozen om jaarlijks (2014 – 2015 -2106) een kwalitatief onderzoek op te zetten via focusgroepen. Belangrijk bij het opstellen van het onderzoeksdesign was het multi-stakeholdersperspectief. In het zoeken naar antwoorden op de vele vragen bij het ontwikkelen van een Actief Zorgzame Buurt was het immers essentieel om de ervaringen en behoeften van de verschillende belanghebbenden in beeld te brengen. In elke buurt werd er steeds gekozen om focusgroepen te doen met ouderen, mantelzorgers, vrijwilligers en professionelen.

De drie onderzoeken werden uitvoerig besproken in drie aparte rapporten. Het eerste rapport fungeerde als een soort van nulmeting, als een algemeen over- en inzicht van de drie testgebieden. Hoe ervaren oudere zorgbehoevenden hun woonsituatie? Op welke zorgen en diensten wensen en kunnen ze nu een beroep doen? Waar moet volgens hun de prioriteiten liggen? Hoe zien ouderen de ideale woon- en zorgsituatie en wat is de kijk van de informele én formele zorgverstrekkers hierop? Het tweede rapport is een tussentijdse evaluatie. Aan de hand van creatievere methodieken (bv. via foto's, tekeningen, etc.) werden de ervaringen van de deelnemers aan de projecten geëvalueerd. Daarnaast werd ook tijd voorzien om na te gaan welke taken worden opgenomen door vrijwilligers, professionals of mantelzorgers bij deze ouderen. We vroegen hierbij naar de voorkeur van de ouderen wie voor hen welke taak best uitvoert. Het derde rapport is de eindevaluatie, de terugblik: Wat is er uiteindelijk concreet ontwikkeld en getest binnen de projecten? Wat werkte en wat niet? Welke meerwaarde leveren de projecten af voor ouderen, mantelzorgers, vrijwilligers, organisaties? En wat is het toekomstperspectief van een "Actief Zorgzame Buurt" na het einde van de proeftuinfinanciering?

Daarnaast kregen we de opdracht van DKV-verzekering (één van de partners van het AZOB-platform) om de financiële draagkracht bij thuiswonende, zorgbehoevende ouderen te meten. Belangrijke doelen van het onderzoek waren:

- een zicht krijgen op alle uitgaven die met het thuis wonen gepaard gaan, en niet enkel de medische of zorguitgaven. Belangrijk was om ook de welzijns-, woon- en leefkosten in kaart te brengen.
- Extra aandacht geven aan dataverzameling bij kwetsbare ouderen. Dergelijke bevragingen zijn immers niet eenvoudig bij kwetsbare ouderen. Daardoor is er vaak geen goed beeld van hun situatie.

Er werd gekozen voor kwantitatief onderzoek waarbij ouderen gedurende een hele maand hun inkomsten en uitgaven bijhielden.